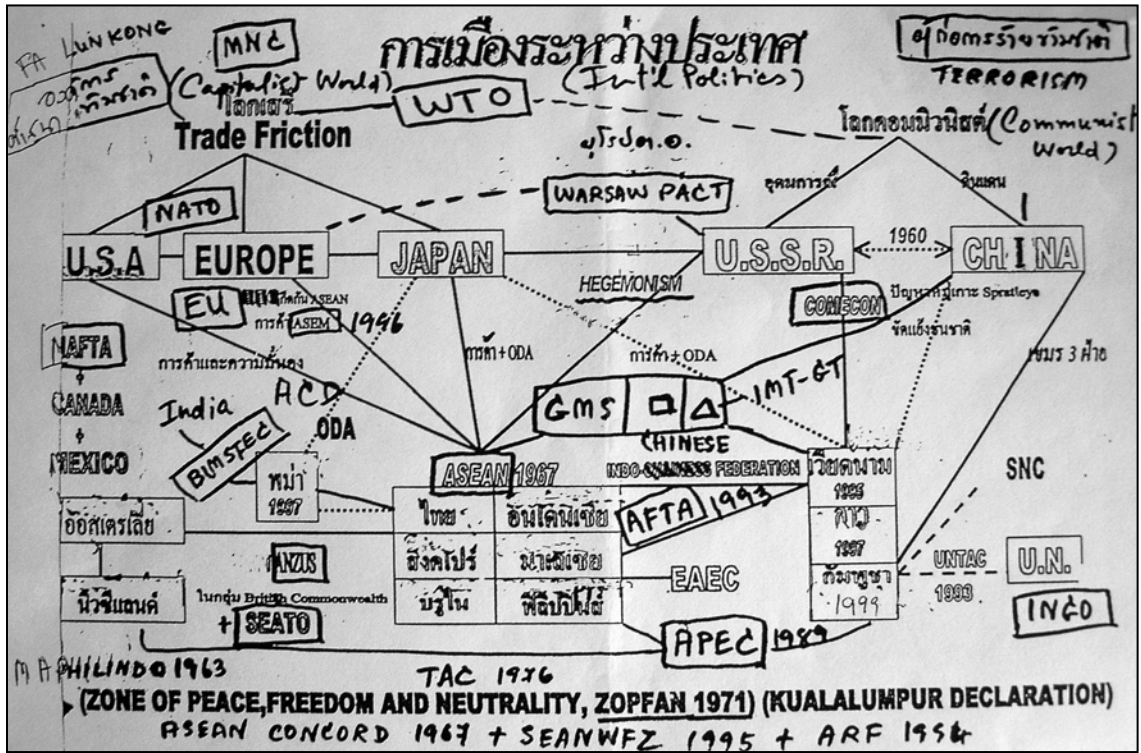

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

โดย

นายชัย นพรัตน์ ไกรลาส

490432153

เสนอ

รศ.ดร. โสภณ สบายจันทร์

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการระหว่างประเทศ
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2549

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (international relations: IR) เป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ (political science) เป็นการศึกษาถึงกิจการด้านต่างประเทศของรัฐและความสำคัญระหว่างรัฐที่มีต่อกันภายในระบบโลก หรือระบบระหว่างประเทศ (international system) รวมไปถึงบทบาทด้านต่างๆ ของรัฐ (states), องค์กรระหว่างประเทศระดับรัฐบาล (inter-governmental organizations: IGOs), องค์กรนอกภาครัฐบาล (non-governmental organizations: NGOs), บริษัทธุรกิจข้ามชาติ (multinational corporations: MNCs) และ รวมไปถึงบทบาทของ non-state actor อย่างกลุ่มผู้ก่อการร้าย (terrorists) ด้วย เป็นสาขาที่ศึกษาทั้งทางด้านทฤษฎีทางวิชาการ (academic field) และทางด้านนโยบายสาธารณะ (public policy field) การศึกษา IR อาจจะเป็นแบบ positive หรือ descriptive คือการอธิบายสถานะหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนการศึกษาแบบ normative นั้นคือ การศึกษาถึงภาวะหรือหลักการที่ควรจะเป็น การให้คุณค่าของเหตุการณ์ว่าสถานะใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

นอกจากความรู้ทางรัฐศาสตร์แล้ว การศึกษา IR ยังต้องอาศัยฐานความรู้จากสาขาที่หลากหลาย เช่น เศรษฐศาสตร์ (economics), ประวัติศาสตร์ (history), นิติศาสตร์ (law), ปรัชญา (philosophy), ภูมิศาสตร์ (geology), สังคมวิทยา (sociology), มานุษยวิทยา (anthropology), จิตวิทยา (psychology), และวัฒนธรรมศึกษา (cultural studies) ประเด็นต่างๆ ในการศึกษา IR นั้นมีอยู่อย่างกว้างขวาง ตั้งแต่เรื่องของโลกาภิวัตน์ (globalization) และผลกระทบต่อสังคมและอธิปไตยของรัฐ, ความยั่งยืนทางระบบนิเวศน์, การเพิ่มอาวุธนิวเคลียร์, ลัทธิชาตินิยม, การพัฒนาทางเศรษฐกิจ, การก่อการร้าย, อาชญากรรมข้ามชาติ, ความมั่นคงของมนุษย์, และสิทธิมนุษยชน

การศึกษาด้าน IR นั้นมักจะสืบค้นประวัติย้อนไปจนถึงการเกิดขึ้นของ the Peace of Westphalia เมื่อปี 1648 ซึ่งระบบรัฐแบบใหม่ได้พัฒนาขึ้นมา ก่อนหน้านั้นโครงสร้างทางอำนาจของยุโรปในสมัยกลางเป็นไปอย่างไม่มีระบบโดยอยู่บนฐานของความเชื่อทางศาสนาเป็นหลัก และมีการสู้รบระหว่างศาสนานิกายต่างๆ กันอย่างยาวนานโดยไม่มีผู้ใดแพ้หรือชนะกันอย่างเด็ดขาด ผู้คนล้มตายไปเป็นจำนวนมาก the Peace of Westphalia หรือ the Treaties of Münster and Osnabrück ทำให้สงครามสิ้นสุดลง และทำให้เกิดแนวคิดในเรื่องของอำนาจอธิปไตย (sovereignty) ของรัฐอย่างชัดเจน แต่ละรัฐมีอำนาจอธิปไตยอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ชาติอื่นหรือรัฐอื่นจะละเมิดมิได้ และไม่มีการแทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน จุดนี้เองทำให้เกิดประเทศหรือรัฐชาติ (independent nation-states) ที่เป็นอิสระจากกัน จากนั้นมาประเทศต่างๆ ก็เริ่มให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับทั้งเรื่องทางการทูต (diplomacy) และเรื่องทางการทหาร (army) ระบบแนวคิดเกี่ยวกับรัฐชาติในยุโรปนี้ได้แพร่ขยายออกไปยังส่วนต่างๆ ของโลก โดยผ่านกระบวนการการค้าอาณานิคม ไปยังทวีปอเมริกา,

แอฟริกา, เอเชีย ภายใต้มาตรฐานทางอารยธรรมของยุโรป (standards of civilizations) อย่างไรก็ตาม ด้วยระบบแนวคิดเรื่องรัฐชาติที่เกิดขึ้นนี้ ความขัดแย้งหรือสงครามที่มาจากพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาเริ่มหมดไป แต่ความขัดแย้งระหว่างรัฐต่างๆ ในโลกยังมีอยู่ เกิดสงครามต่างๆ เรื่อยมา ผ่านสงครามโลกถึงสองครั้ง ซึ่งส่งผลเสียหายต่อชีวิตและทรัพยากรของโลกอย่างมาก

สงครามโลกทั้งสองครั้ง เกิดขึ้นในเวลาห่างกันเพียงประมาณ 20 ปีเท่านั้น โดยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เกิดขึ้นระหว่างปี 1914–1918 ส่วนสงครามโลกครั้งที่สอง เกิดขึ้นระหว่างปี 1939–1945 สงครามทั้งสองครั้งนี้มีผู้เสียชีวิตถึงประมาณ 60–100 ล้านคน ผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นพลเรือนมากกว่าทหาร สงครามโลกทั้งสองครั้งจึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญอีกครั้งหนึ่งของระบบโลก

	ข้อมูล โดยประมาณ	
	World War I	World War II
จำนวนรัฐที่เกี่ยวข้อง	36	62
ผู้เสียชีวิต	10 ล้านคน	55 ล้านคน
ผู้บาดเจ็บ	20 ล้านคน	35 ล้านคน
ทหารเกณฑ์	70 ล้านคน	110 ล้านคน
พื้นที่สู้รบ	6.5 ล้าน ตร.กม.	35.7 ล้าน ตร.กม.

หลังสงครามโลก ชาติต่างๆ ตระหนักได้ถึงความเลวร้ายของสงครามระหว่างกัน และมีแนวคิดที่จะป้องกันไม่ให้เกิดเหตุรุนแรงระดับโลกขึ้นอีก เป็นที่มาของการจัดตั้งองค์กรระหว่างรัฐหรือองค์กรต่างประเทศต่างๆ โดยเชื่อว่า แทนที่แต่ละรัฐจะมุ่งดำเนินนโยบายแบบ Realism ที่มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก โดยปราศจากความร่วมมือกัน และใช้สงครามในการแก้ปัญหา แต่ละรัฐควรจะหันมาใช้นโยบายในแนว Liberalism หรือ Idealism ซึ่งกล่าวว่ารัฐต่างๆ ไม่สามารถที่จะควบคุมหรือจำกัดสงครามได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกันที่จะทำให้แต่ละรัฐได้รับประโยชน์ร่วมกัน (mutual gains) หลังสงครามโลกจึงมีการจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศระดับรัฐบาล (intergovernmental organization: IGO หรือ international organization) ขึ้นซึ่งการเกิดขึ้นขององค์กรระหว่างประเทศก็ได้พัฒนาเรื่อยมา จนปัจจุบันนี้มีทั้งองค์กรระดับโลก (เช่น United Nations: UN; INTERPOL; World Trade Organization: WTO) องค์กรระดับภูมิภาค (เช่น European Union: EU; European Free Trade Association: EFTA; Asian Cooperation Dialogue: ACD; Association of Southeast Asian Nations: ASEAN; Shanghai Cooperation Organization: SCO; GUAM; African Union; Arab Maghreb Union; NAFTA; NATO; APEC; Indian Ocean Commission: IOC) องค์กรระหว่างประเทศที่ไม่ได้แบ่งแยกตามภูมิภาค (เช่น Organization for Economic Co-operation and

Development: OECD; Organization of Petroleum-Exporting Countries: OPEC; Association of Caribbean States: ACS; Arab League) และองค์การระหว่างประเทศด้านการเงิน (เช่น International Monetary Fund: IMF; World Bank Group)

ยุคสงครามเย็น

หลังการสิ้นสุดลงของสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อเดือนสิงหาคม 1945 ความตึงเครียดของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา (United States) และสหภาพโซเวียต (Soviet Union) ก็เริ่มเพิ่มมากขึ้น บนพื้นฐานของความขัดแย้งระหว่างฝ่ายแนวคิดแบบทุนนิยม (capitalism) และฝ่ายคอมมิวนิสต์ (communism)

แม้หลังสงครามโลกครั้งที่สองประเทศต่างๆ ได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งสหประชาชาติขึ้นมา แต่สหรัฐฯ และ โซเวียตก็ยังคงครองความเป็นผู้นำทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของโลก ลักษณะที่ทำให้สหรัฐฯ และ โซเวียตเป็นมหาอำนาจของโลกคือ

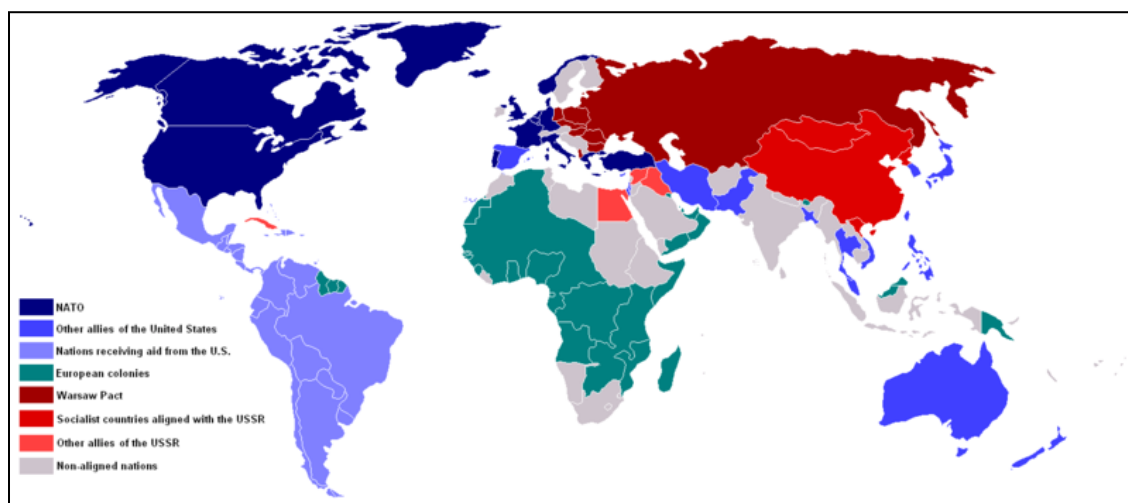
	 The Soviet Union	 The United States
การเมือง	ระบบรัฐบาลเข้มแข็ง สามารถแปลแพร่แนวคิดคอมมิวนิสต์ได้กว้างขวาง เป็นสมาชิกถาวรใน UN Security Council มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับยุโรปตะวันออกและประเทศกำลังพัฒนา	รัฐบาลเข้มแข็งและมีเสถียรภาพ แนวคิดเสรีประชาธิปไตยมีอิทธิพลต่อประเทศทั่วโลก ธุรกิจที่เข้มแข็งต่อค่ายแนวคิดทุนนิยม เป็นสมาชิกถาวรใน UN Security Council มีพันธมิตรที่เข้มแข็งในยุโรปตะวันตกและประเทศประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออก
ภูมิศาสตร์	พื้นที่ 22 ล้าน ตร.กม. ใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของโลก มีพื้นที่ชายฝั่งมาก และมีทรัพยากรธรรมชาติมาก	พื้นที่ 9.6 ล้าน ตร.กม. ใหญ่เป็นอันดับสามของโลก พร้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย
วัฒนธรรม	มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่หลากหลายและแน่นแฟ้น มีอิทธิพลต่อประเทศเพื่อนบ้าน ใช้ระบบสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นที่สนใจของหลายประเทศในการขยายอิทธิพลไปทั่วโลก	มีอิทธิพลอย่างสูงไปทั่วภูมิภาค และคล้ายคลึงกับฝั่งยุโรป มีการส่งออกวัฒนธรรมอเมริกันไปยังส่วนต่างๆ ของโลก
การทหาร	กองทัพที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยเฉพาะกองทัพอากาศและกองทัพเรือ มีอาวุธนิวเคลียร์ที่ใหญ่ที่สุด มีทรัพยากรทางยุทธศาสตร์มากมาย รวมถึงศักยภาพในการพัฒนาอาวุธแบบก้าวหน้าและเทคโนโลยีอวกาศ	มีฐานทัพอากาศไปกว้างขวางทั่วโลก มีอาวุธนิวเคลียร์มากเป็นอันดับสอง โดยอยู่ในอเมริกาและยุโรป กองทัพมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า โดยเฉพาะกองทัพเรือ
เทคโนโลยีอวกาศ	ทั้งสองประเทศต่างทุ่มเทในการส่งมนุษย์ไปสำรวจอวกาศและสร้างสถานีอวกาศ รวมถึงเทคโนโลยีทางหุ่นยนต์และดาวเทียม	
เศรษฐกิจ	มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในกลุ่มเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลาง	มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในกลุ่มเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ค่าเงินมีความแข็งแกร่ง
ประชากร	ประชากร 293 ล้านคน เป็นอันดับ 3 ของโลก	ประชากร 249 ล้านคน อันดับ 4 ของโลก

โซเวียตต้องการที่จะตอกย้ำและแพร่ขยายอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ประกอบกับบริบททางเป้าหมายตั้งแต่อดีตของอาณาจักรรัสเซีย (Russian Empire) ซึ่งเป็นเจ้าแห่งอำนาจ (hegemony) ในยุโรปตะวันออก ในขณะที่เดียวกันสหรัฐฯ ก็ต้องการที่จะต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์และต้องการเผยแพร่อุดมการณ์ทุนนิยมและประชาธิปไตยของตน ด้วยปัจจัยต่างๆ ที่เกื้อหนุน ทำให้ทั้งสองได้ก้าวเข้ามาเป็นมหาอำนาจ (superpower) ของโลกในยุคหลังสงครามโลก

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง สงครามหลักๆ ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ยุโรปและเอเชีย ดังนั้นสหรัฐฯ จึงไม่ได้รับผลเสียหายมากนักในด้านโครงสร้างอุตสาหกรรมและชีวิตของพลเรือน ในช่วงนี้เองที่สหรัฐฯ ได้สร้างสมอำนาจทั้งทางด้านอุตสาหกรรม เทคโนโลยี และการทหาร

ความสัมพันธ์ที่ไม่ลงรอยกันของสหรัฐฯ และโซเวียต ก่อให้เกิดภาวะความอึมครึมและยากลำบากอย่างยาวนานทั้งทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ ด้านอุดมการณ์ และด้านเศรษฐกิจ โดยที่มหาอำนาจทั้งสองต่างก็มีประเทศพันธมิตรของตน

ภายใต้ความแตกต่างทางอุดมการณ์และระบบการเมืองของสองมหาอำนาจของโลก ได้มีการจัดตั้งกลุ่มของประเทศทั้งสองค่ายเพื่อเป็นการขยายกำลังทางทหารและเสริมสร้างความยิ่งใหญ่ โดยค่ายทุนนิยมประชาธิปไตยรวมตัวกันภายใต้ North Atlantic Treaty Organization (NATO) ก่อตั้งเมื่อปี 1949 มีสมาชิก 26 ประเทศ ส่วนค่ายคอมมิวนิสต์ก็รวมตัวกันภายใต้ Warsaw Pact (Treaty of Friendship, Co-operation and Mutual Assistance) เมื่อปี 1955 ซึ่งมีสมาชิก 8 ประเทศ

ก่อนหน้านั้นประเทศต่างๆ ในค่ายคอมมิวนิสต์ยังรวมกันจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ขึ้นในปี 1949 คือ Council for Mutual Economic Assistance (COMECON) เพื่อเป็นการสกัดกั้นไม่ให้ประเทศเล็กๆ ในยุโรปกลางตอบสนองต่อ Marshall Plan หรือ European Recovery Program (ERP) ของสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้สหรัฐอเมริกาเองก็เข้าไปมีบทบาทในภูมิภาค Oceania ที่เคยประสบกับภัยคุกคามจากประเทศญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีการจัดทำความตกลงด้านความมั่นคง 3 ฝ่ายกับออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เกิดขึ้นเป็น Australia, New Zealand, United States Security Treaty (ANZUS or ANZUS Treaty) ซึ่งทำให้ทั้งออสเตรเลียและนิวซีแลนด์เข้าร่วมรบกับสหรัฐอเมริกาในสงครามหลายครั้งไม่ว่าจะเป็น Korean War, Vietnam War, ความร่วมมือใน Gulf War และ Afghanistan Peace-Keeping Forces

สงครามเย็น (Cold War) จึงเป็นคำที่ใช้กับสถานการณ์ข้างต้น กล่าวคือ การเผชิญหน้ากันโดยตรงระหว่างสหรัฐฯ และโซเวียต ไม่ได้เกิดขึ้นจริงๆ ตรงกันข้ามสงครามเย็นที่เกิดขึ้นเป็นไปในลักษณะทั้งสองมหาอำนาจพากันเพิ่มเติมการสะสมอาวุธ ซึ่งรวมไปถึงอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธแบบดั้งเดิม เพิ่มพูนเครือข่ายพันธมิตรทางการทหาร สงครามทางเศรษฐกิจ การปิดกั้นทางการค้า การเผยแพร่แนวคิดอุดมการณ์ และสงครามผ่านตัวแทน (proxy war) ตัวอย่างของการปะทะกันหรือสงครามในยุคสงครามเย็น ได้แก่ the Cuban Missile Crisis, การปะทะกันตามแนว Berlin Blockage และ Berlin Wall, และสงครามกลางเมืองในหลายๆ แห่ง เช่น Greek Civil War, Korean War, Vietnam War, และ Soviet-Afghan War รวมไปถึงปัญหาความขัดแย้งใน Angola, El Salvador, และ Nicaragua

โลกทั้งโลกตกอยู่ในภาวะของความตึงเครียดของสงครามเย็น ซึ่งความตึงเครียดไม่ได้จำกัดวงอยู่แค่ฝั่งอเมริกากับยุโรปเท่านั้น ทวีปเอเชียก็พบกับความตึงเครียดเช่นกัน เนื่องจากมหาอำนาจทั้งสองของโลกต่างก็แผ่ขยายอิทธิพลของตนเข้ามาในภูมิภาคอย่างชัดเจน ประเทศต่างๆ ในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองก็มีการรวมกลุ่มกัน เริ่มแรกคือ Southeast Asia Treaty Organization (SEATO) หรือที่เรียกกันว่า Southeast Asia Collective Defense Treaty หรือ the Manila Pact ก่อตั้งเมื่อ 8 กันยายน 1954 ตามหลักของ Truman Doctrine เป็นการรวมกลุ่มกันของประเทศในค่ายเสรีประชาธิปไตย (ประกอบไปด้วย ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ไทย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา) โดยมีจุดประสงค์ในการต้านทานการขยายอำนาจของกลุ่มคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของ SEATO เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพนัก จึงสลายตัวไปในปี 1977 อีกกลุ่มหนึ่งในภูมิภาคคือกลุ่มที่เรียกว่า Association of Southeast Asia (ASA) ในปี 1961 ซึ่งมีสมาชิกอยู่ 3 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และไทย จนกระทั่งวันที่ 8 สิงหาคม 1967 รัฐมนตรีต่างประเทศของ 5 ชาติคือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ได้ร่วมประชุมกันที่กรุงเทพฯ ประกาศ Bangkok Declaration จัดตั้ง Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) ขึ้นเพื่อให้ความร่วมมือระหว่างกันในเรื่องเศรษฐกิจ สันติภาพ วัฒนธรรม สังคม และความมั่นคง โดยมีการประกาศ Kuala Lumpur Declaration เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 1971 ให้ภูมิภาคนี้ เป็น

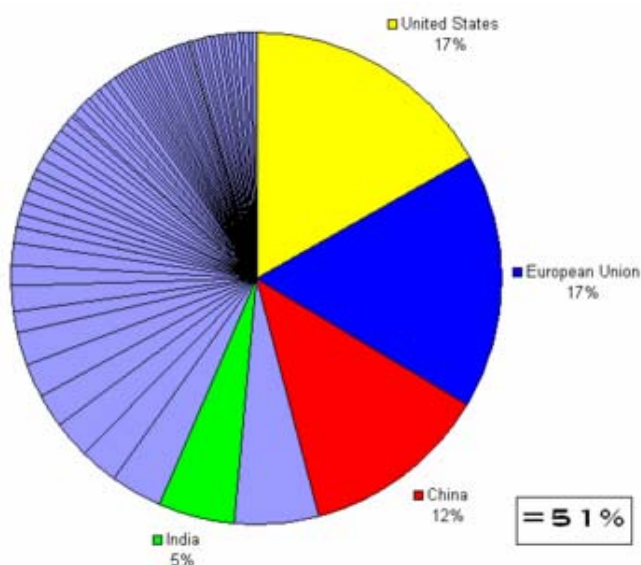
เขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality: ZOPFAN) ความร่วมมืออื่นที่สำคัญทางด้านความมั่นคงและการเมืองของ ASEAN เช่น ASEAN Declaration (Bangkok, 8 August 1967); Declaration of ASEAN Concord (Bali, 24 February 1976); Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (Bali, 24 February 1976); ASEAN Declaration on the South China Sea (Manila, 22 July 1992); Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone (Bangkok, 15 December 1997); และ ASEAN Vision 2020 (Kuala Lumpur, 15 December 1997) ปัจจุบันนี้ ASEAN มีประเทศสมาชิกทั้งสิ้น 10 ประเทศ

สิ่งที่ทุกฝ่ายต่างเป็นห่วงกันในยุคสงครามเย็นก็คือความเสี่ยงที่ความขัดแย้งนั้นจะลุกลามจนนำไปสู่การทำสงครามกันด้วยอาวุธนิวเคลียร์ ด้วยความกังวลในเรื่องดังกล่าว ทั้งสหรัฐอเมริกาและโซเวียต ต่างก็ใช้นโยบายในเชิงยับยั้ง (deterrence policy) ไม่ให้เกิดการปะปนปลายดังกล่าว ซึ่งก็ไม่เคยมีการใช้อาวุธนิวเคลียร์ต่อกันแต่อย่างใด

สงครามเย็นที่เกิดขึ้น ผ่านภาวะแห่งความตึงเครียดอย่างสูง (High Tension) และภาวะผ่อนคลาย (Détente) เรื่อยมา จนกระทั่งประมาณปี 1989 ถึง 1991 เกิดการสลายตัวของกลุ่ม Warsaw Pact ตามมาด้วย Soviet Union จึงถือเป็นการสิ้นสุดลงของยุคสงครามเย็น

ยุคหลังสงครามเย็น (Post-Cold War Era)

หลังการสิ้นสุดลงของสงครามเย็น แนวคิดคอมมิวนิสต์เสื่อมความแข็งแกร่งลงไป กระแสหลักของโลกคือ ทุนนิยม และประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแบบของอเมริกา วัฒนธรรมอเมริกาแพร่ขยายกลายเป็นวัฒนธรรมที่ทั่วโลกคุ้นเคย (Americanization) จากเดิมที่โลกเคยอยู่ภายใต้มหาอำนาจสองขั้ว (bipolar world) หลังสงครามเย็นเหลือเพียงสหรัฐฯ ที่เป็นขั้วอำนาจหลักอยู่แห่งเดียว (unipolar world) ซึ่งมีความยิ่งใหญ่ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและในเชิงกำลังทหาร

จีดีพีของประเทศหลักๆ ในโลก 4 ประเทศหลัก คิดเป็น 51% ของโลก

อย่างไรก็ตามหลายกระแสกล่าวว่ ด้วยความสำเร็จของการรวมตัวกันได้แบบ Supranational Organization ของสหภาพยุโรป (European Union) และการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจ เศรษฐกิจโลกของจีนและอินเดีย ประกอบกับสถานะเศรษฐกิจโลกที่มีความเกี่ยวพันถึงกันอย่าง ซับซ้อน (complex global economic interdependency) ส่งผลให้โลกทุกวันนี้อยู่ภายใต้มหาอำนาจ หลายขั้ว (multipolar world) ภาวะโลกหลังจากสงครามเย็นไม่ได้เป็นภาวะที่ปราศจากความขัดแย้ง แต่ความขัดแย้งหลักของโลกได้เปลี่ยนแปลง จากความขัดแย้งระหว่างขั้วอำนาจของโลกไปอยู่ในรูป ของการก่อการร้ายและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

ปัจจุบันนี้ ภูมิภาคต่างๆ ของโลกมีการพัฒนามากขึ้นในการรวมกลุ่มกัน โดยเฉพาะด้านที่ เกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Cooperation) โดยในภูมิภาคต่างๆ ของโลกเกิดการ รวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ มากมายทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค ตัวอย่างเช่น North American Free Trade Agreement (NAFTA) ซึ่งเป็นความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกา แคนาดา และ เม็กซิโก; Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) ระหว่างประเทศต่างๆ ใน Pacific Rim สมาชิกปัจจุบันจำนวน 21 ประเทศ; ASEAN Free Trade Area (AFTA) ระหว่างประเทศสมาชิกของ ASEAN; Bay of Bengal Initiative for MultiSectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Bangladesh, India, Myanmar, Sri Lanka, Thailand, Bhutan and Nepal); ความร่วมมือของกลุ่ม ประเทศอนุภาครุ่มแม่น้ำโขง (GMS: Great Maekong Sub-region); Asian Cooperation Dialogue (ACD) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกลุ่ม ASEAN, SAARC และ the Gulf Cooperation Council ปัจจุบัน ACD มี 30 ประเทศสมาชิก

โลกหลังสงครามเย็นยังเป็นยุคที่โลกต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายจากภัยคุกคามของ กลุ่มก่อการร้าย (Terrorism) ซึ่งเป็น non-state actor ที่ กลับมามีบทบาทอย่างเข้มข้นมากขึ้นในระบบ โลกหลังจากเหตุการณ์ 9/11 เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001 ที่เกิดการโจมตีอาคารเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ และอาคารเพนตากอนในสหรัฐอเมริกา

การปะทะทางอารยธรรม (the Clash of Civilizations)

การปะทะทางอารยธรรม (the Clash of Civilizations) เป็นแนวคิดที่เสนอโดย Samuel P. Huntington เมื่อปี 1996 ในหนังสือชื่อ “*The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*” โดยกล่าวว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมหรือศาสนาของผู้คน (cultural or religious identity) จะ เป็นสาเหตุหลักที่นำมาซึ่งความขัดแย้งในโลกยุคหลังสงครามเย็น แทนที่จะเป็นเพราะความแตกต่าง ทางอุดมการณ์หรือทางเศรษฐกิจเหมือนในยุคสงครามเย็น ในโลกใหม่นี้การเมืองโลกจะมีลักษณะที่

เด่นชัดของการปะทะทางอารยธรรม รอยแยก (fault lines) ระหว่างอารยธรรมต่างๆ จะเป็นสนามรบสำหรับโลกในอนาคต

งานของ Huntington ได้แบ่งอารยธรรมต่างๆ ออกเป็นดังนี้

- **Western Christendom:** มีศูนย์กลางที่ยุโรปและอเมริกาเหนือรวมไปถึงออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ส่วนประเทศใน Latin America และประเทศสมาชิกเก่าของโซเวียตจะอยู่ในกลุ่มนี้ด้วยหรือไม่ จะเป็นการตัดสินใจที่สำคัญของประเทศเหล่านั้นเอง
- **Orthodox world:** ของกลุ่ม Orthodox และ/หรือ Slavic Eastern Europe และ รัสเซีย
- **Latin America:** กลุ่มประเทศในอเมริกาใต้
- **Muslim world:** ของกลุ่มประเทศ Middle East, North Africa, Central Asia, the northwest of South Asia (Pakistan, Bangladesh, and parts of India), Malaysia, and Indonesia
- **Hindu civilization:** ใน India และ Nepal รวมไปถึงกลุ่มชาวอินเดียพลัดถิ่น (diaspora) ที่มีวัฒนธรรมฮินดูอย่างเหนียวแน่น
- **Sinic civilization:** หมายถึงวัฒนธรรมแบบจีน ของประเทศ จีน, เกาหลี, เวียดนาม, สิงคโปร์ รวมไปถึงชาวจีนพลัดถิ่น (Chinese diapora) ที่กระจายอยู่ใน Southeast Asia
- **Buddhist:** อารยธรรมพุทธของ northern India, Nepal, Bhutan, Mongolia, Kalmykia, Siberia, Myanmar, Thailand, Cambodia, Laos
- **Japanese civilization:** อารยธรรมญี่ปุ่นซึ่งแยกย่อยออกมาจากอารยธรรมของจีน
- **อารยธรรมอื่นๆ:** Ethiopia, และ Haiti ถูกเรียกว่าเป็น lone country, ส่วนอาณานิคมเก่าของอังกฤษในทะเล Caribbean ถูกจัดเป็นอารยธรรมที่ไม่ขึ้นกับใคร Israel และ Turkey ก็เช่นเดียวกัน

ความขัดแย้งหลักๆ ของโลกในยุคหลังสงครามเย็น จะเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างอารยธรรมต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สงครามใน Yugoslavia, ใน Chechnya, และระหว่าง India กับ Pakistan คือตัวอย่างของความขัดแย้งที่ว่านี้ การที่ชาติตะวันตกพยายามเผยแพร่แนวคิดด้านคุณค่าและระบบการเมืองของตนให้ชาติอื่นๆ ปฏิบัติตามนั้น เป็นการเร่งเร้าให้อารยธรรมอื่นๆ โกรธแค้น โดยที่ชาติตะวันตกต่างไม่กล้ายอมรับข้อเท็จจริงนี้ เนื่องจากตนเป็นผู้สร้างระบบระหว่างประเทศ เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ และผลักดันให้เกิดสหประชาชาติขึ้นมา

Huntington กล่าวว่าอารยธรรมของจีน (Sinic civilization) ซึ่งมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจระดับสูงและมีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมที่ชัดเจน เป็นภัยคุกคามอย่างสูงในระยะยาว (powerful long-term threat) สำหรับชาติตะวันตก อารยธรรมมุสลิมมีแนวโน้มที่จะเป็นพันธมิตรกับจีน ซึ่งทั้งคู่มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงและมีความขัดแย้งอยู่กับอารยธรรมอื่น นอกจากนี้ Huntington เชื่อว่าโลกจะอยู่ในภาวะที่มีหลายขั้วอำนาจจากอารยธรรมต่างๆ (multipolar civilizational system) เนื่องจากอารยธรรมเหล่านี้มีการเติบโตขึ้นทางด้านประชากรและเศรษฐกิจ ในขณะที่อารยธรรมตะวันตกจะอยู่ในสถานะที่ถดถอยลงเนื่องจากจำนวนประชากรที่ลดลง ขาดการรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียว และมีภาพลักษณ์ของความเห็นแก่ตัว Huntington ยังกล่าวว่า ความขัดแย้งหลักของโลกจะเกิดขึ้นระหว่างอารยธรรมมุสลิมกับอารยธรรมที่ไม่ใช่มุสลิม

อารยธรรม Orthodox, Hindu, และ Japanese จะเป็นอารยธรรมที่เคลื่อนที่ไปมา (swing) ออกจากหรือเข้าหาอารยธรรมตะวันตก ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่อารยธรรมเหล่านี้มีอยู่กับอารยธรรมจีนและมุสลิม Huntington ยังเชื่อในความสัมพันธ์ของอารยธรรมจีนและมุสลิมในการที่จีนจะร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับ Iran, Pakistan, และรัฐอื่นๆ เพื่อที่จะเพิ่มพูนความสำคัญของตนในระบบโลก

